

De kwaliteit van het oppervlaktewater is de afgelopen decennia sterk verbeterd. Toch blijven er stoffen in voorkomen die er niet in horen te zitten. Een uniek samenwerkingsproject van telers, Van Gent Van der Meer Nuyens en het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier leverde inzicht en vooruitgang op.

Tekst en foto: Arie Dwarswaard

Waar een gesprek al niet toe kan leiden. Jan-Willem van der Meer van Van Gent Van der Meer Nuyens (GMN) wilde in de kop van Noord-Holland de waterkwaliteit verder verbeteren. Hij kwam via Stefanie de Kool van het toenmalige project Telen met toekomst (Tmt) in gesprek met Henk Bouman van Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK), en de eerste steen kon worden gelegd voor het driejarige project Pilot erfemissie van bloembollen in Noord-Holland (Breezand). Naast deze partijen nam een aantal producenten van gewasbeschermingsmiddelen ook deel aan het project. Eind 2012 werd het project afgerond met een positief resultaat. Tijd om met een aantal partijen na te gaan wat het project inhield en waarom dit project kon slagen.

INVENTARISEREN

Het vervolg van het gesprek tussen Van der Meer en Bouman leverde een helder plan op, met een bruggenbouwende rol van Telen met toekomst. Stefanie de Kool: "In 2009 was de rol van Tmt vooral gericht om partijen bij elkaar te brengen die iets wilden op het gebied van gewasbescherming. Voor ons was toen erfemissie nog een kwestie waar iets aan te doen viel. Dit project paste dus prima binnen de doelstellingen van Tmt. We zagen het als een goede mogelijkheid om algemene kennis concreet toepasbaar te maken voor de praktijk." Het voorstel was om in een deel van de Anna Paulownapolder dat qua omvang niet te groot was en een eigen watersysteem had, met de ondernemers in dat gebied na te gaan wat er nog aan mogelijkheden was om de afspoeling vanaf het erf van gewasbeschermingsmiddelen verder terug te dringen. Dat gebied was

Stefanie de Kool, John Huyg en Jan-Willem van der Klugt bespreken de resultaten van het project met

Samen waterkwalite

het noordwestelijk deel van de Anna Paulownapolder, grenzend aan het Noordhollands Kanaal, de Balgweg, Zandvaart en spoorlijn. In dat gebied zaten bij de start van het project twaalf bedrijven, die op een na allemaal wilden meedoen. Jan-Willem: "Ons idee was om de ondernemers bij elkaar te zetten om samen na te gaan wat er nog aan verbeteringen mogelijk zou zijn." Henk: "Vanuit HHNK hebben we de deelnemers gemeld dat we de projectperiode wilden gebruiken om te inventariseren, en niet direct te verbaliseren. Alleen bij een flinke overtreding uiteraard wel. Er moest geen vrijstaat ontstaan waar alles kon. Die keuze heeft veel vertrouwen gegeven in deze groep ondernemers. Binnen HHNK werd in het begin wel wat argwanend gereageerd. Op deze manier omgaan met ondernemers was voor ons nieuw. Inmiddels is de argwaan weg en willen we dit breder voortzetten." Gekozen werd voor het bezoeken van alle deelnemende bedrijven door drie personen, werkzaam bij HHNK, GMN en DLV. Dit driemanschap ging met de

ondernemers na waar de afvoerroutes vanaf het erf zaten die toch nog naar het oppervlaktewater gingen.

Een van de deelnemers was John Huyg van Huyg & Zonen. Hij vond het bedrijfsbezoek leerzaam. "Samen met de drie mensen zijn we rondgelopen door het bedrijf. Dat is goed, want zelf wordt je toch een beetje bedrijfsblind. Alles kwam langs, van de hemelwaterafvoer tot de uitdruiptijd van de kisten, en van het transport naar het land tot de plaats waar de veldspuit staat." Van elk bezoek maakten de drie een verslag, dat aan de ondernemer werd gegeven. Meestal ging het om relatief kleine zaken. Jan-Willem: "Wat we vaak zagen was dat het om zaken ging waarvan de ondernemer toch al wist dat hij er iets aan moest doen. Ons bezoek en het verslag gaven dan net het laatste zetje." John: "Bij ons ging het bijvoorbeeld om de plaats waar de lege kuubskisten werden neergezet. Dat is iets waar je niet altijd bij nadenkt. En dus komen ze ook wel eens buiten op het erf te staan in de regen. Nu staan ze

Henk Bouman

it verbeteren loont

gewoon standaard op stelconplaten met een waterafvoer naar het land. Ook het parkeren van bijvoorbeeld de tractor met veldspuit in de pauze. Het is zo vanzelfsprekend om tot de schuur door te rijden, zodat alles op de betonplaat staat. Even een bui regen, en er spoelt van alles de betonplaat op. Nu is de afspraak dat die trekker op het land naast de betonplaat wordt geparkeerd."

GOEIE VRAAG

In het project draaide het om drie stoffen, die in onder meer dit gebied vaak in te hoge concentraties in het oppervlaktewater werden aangetroffen: carbendazim, pirimifos-methyl en imidacloprid. Vooral de tweede, de werkzame stof van Actellic, bleek soms lastig te traceren. Al langer bekend was dat in condenswater deze stof kan zitten, vooral tijdens de periode waarin dit middel wordt gebruikt om galmijt te bestrijden. Ondernemers gaan daar praktisch mee om, en vangen in die periode het condenswater op en, zo formuleert Henk Bouman

het, wenden het nuttig aan. "Dat houdt bijvoorbeeld in dat het over het land wordt verspreid. Als het maar niet direct in het oppervlaktewater komt." Desondanks lieten metingen zien dat de stof in het oppervlaktewater zit. Totdat één van de deelnemende bedrijven de vraag stelde of de afgevoerde lucht uit de cel ook kan neerslaan op het dak. Binnen het project kon dit worden onderzocht, met als resultaat dat de gemeten hoeveelheden aanzienlijk bleken te zijn en dit dus ook een mogelijke emissieroute is. Reden voor de fabrikant om na te denken over manieren om de kans hierop te verkleinen. De manier van werken met een aantal

bijeenkomsten met telers leverde ook concrete ideeën op rond de vraag waarom een al lang verboden middel toch nog werd aangetroffen. Jan-Willem: "Dat was eerst echt een raadsel. De stof werd in de winter gevonden, terwijl die dan helemaal niet werd toegepast. Totdat een deelnemer opperde dat dit met het uitbaggeren van de sloten te maken kon hebben. Dat speelde namelijk net in die periode." Ook het sneeuwuigenruimen kan mogelijk voor een onbedoeld neveneffect zorgen. In een van de sneeuwrijke winters werd ook een paar keer een piek aangetroffen van enkele stoffen. Jan-Willem: "Niemand realiseert zich dat, maar met de sneeuw verdwijnen ook resten van middelen die op het erf liggen. En als de sneeuw de sloot wordt ingeduwde, dan gaan die resten mee. Handiger dus om het op het land te schuiven."

Een ander aspect dat tijdens het project naar voren kwam was het belang van een goede uitleg aan medewerkers waar het om de risico's op erfemissie gaat. Henk Bouman beseft dat hier ook een taak ligt voor het waterschap. "Wij richten ons alleen op de ondernemer, maar dat is dus niet genoeg. Misschien moeten we maar eens gaan nadenken over een voorlichtende poster in het Pools."

VERVOLG

Nu dit project is afgelopen, is de vraag relevant of er mogelijkheden zijn voor een vervolg. Henk Bouman is daar positief over. "De resultaten van dit project zijn zo goed, dat het voor ons reden is om te bekijken of we dit kunnen verbreden. Op deze manier kun je ondernemers betrekken bij de gevolgen van hun handelen." De belangstelling bij ondernemers is er in ieder geval, merkte Jan-Willem van der Meer al tijdens het project. "Ondernemers uit andere delen van de polder gingen vragen aan mij waarom de deelnemers aan het project anders werden behandeld dan zij. De interesse om op deze manier te gaan werken is er. Wij hebben dit onderwerp al in ons bedrijf uitgebreid besproken, zodat iedereen weet hoe er mee om te gaan. We maken er regelmatig melding van in de informatie die naar onze relaties gaat." De resultaten van dit project worden ook gebruikt in het project Water ABC, aldus Stefanie de Kool. "Het project Water ABC (aanpak, borging en certificering van waterkwaliteit) is er op gericht om emissie van gewasbeschermingsmiddelen naar het water te voorkomen. In dit project participeren onder meer Nefyto, Agrodis, waterschappen, LTO en de KAVB."

Resumé

Van 2009 tot 2012 vond het project Pilot erfemissie van bloembollenbedrijven in Noord-Holland plaats. Ondernemers, het Hoogheemraadschap, GMN en middenproducten gingen met elkaar na wat er nog aan verborgen routes was te vinden op bedrijven. In dit artikel resultaten en een terugblik met de diverse partijen.